

REGNSKOG

NYTT FRA REGNSKOGFONDET NR 4/2013

Folkets røst

Davi Kopenawa Yanomami
vil ikke reise jorda rundt.
Men han har ikke noe valg.

Foto: Gaute Johnsson Gaarder

■ Smånytt: 2-3 ■ Vi anbefaler: 4 ■ Reisebrevet: 4 ■ Leder: 5 ■ AKTIVISTER I FARE: 6-9
■ Landtvyveri i Papua Ny-Guinea: 10 ■ Aktivisten: 11 ■ Lovende takter i Kongo: 12
■ I Arilds Hage: 13 ■ Redd regnskogen: 14-15 ■ Øyeblikket: 16

REGNSKOGFAKTA: Visste du at det bor 33 millioner mennesker i Amazonas?

Foto: Mark Gurney

Har lurt alle i over 100 år

Den ser ut som en krysning mellom en huskatt og en teddybjørn, men *olinguito* er så mye mer enn det: Denne sjarmøren fra høytliggende regnskoger i Colombia og Ecuador er faktisk den første nyoppdagede kjøtteteren på det amerikanske kontinentet de siste 35 årene. Den har vært observert i over 100 år, men har blitt forvekslet med en annen art. Nå har en gruppe forskere fra det amerikanske nasjonalmuseet, Smithsonian Institution, stadfestet at *olinguito*

er det siste tilskuddet til familien *Procyonidae*, som fra før av har medlemmer som blant andre vaskebjørnen. – Hvilke andre overraskelser venter oss når nye rovdyr fremdeles kan bli oppdaget? Det er så mange av verdens arter som ennå ikke er kjent for vitenskapen, og det å dokumentere dem er det første skrittet på veien for å få forstå det rike og varierte livet på jorda, sier Kristofer Helgen ved Smithsonian National Museum til museets egen nettside.

Lurer du på
hvilke pepperkaker
som inneholder
palmeolje? Sjekk
palmeoljeguiden på
www.regnskog.no

Tilbyr palmeoljefrie pepperkaker

Nå får du endelig palmeoljefrie pepperkaker fra både Sætre og Lierne Bakeri. Sistnevnte produsent var i fjor en av få som tilbød palmeoljefrie pepperkaker. Produktsjef Veronica Solem Lauvås (bildet) i Orkla Confectionery & Snacks Norge, hvor Sætre inngår, er glad for å kunne tilby pepperkaker hvor palmeoljen er byttet ut med mer miljøvennlig shea- og kokosolje.

– Pepperkaker er en viktig del av førjulstiden, og forbindes med kos, hygge og familietid. Derfor var det viktig for oss å imøtekomme forbrukernes ønsker, og bidra til den beste julekosen fri for palmeolje, sier Lauvås.

Styr unna «regnskogsbutikkene»

Tømmerhogst og tømmerplantasjer truer regnskogen. Likevel selger norske butikker byggevarer, kjøkkenbenker, gulv og møbler av tropisk tømmer. I høst undersøker derfor Regnskogfondet nok en gang hvilke norske bedrifter som selger ødelagt regnskog. Over tretti frivillige tømmerinspektører fra hele landet skal i oktober sjekke sine lokale butikker. I midten av november lanserer vi resultatene fra årets tømmerundersøkelse, og kårer årets regnskogsversting. Sjekk forbrukerguiden på www.regnskog.no, og finn ut hvor du trygt kan handle uten dårlig samvittighet.

Borneo: 66 prosent ønsker ikke avskoging

To av tre skogsamfunn i malaysisk og indonesisk Borneo ønsker ikke at skogen skal hugges til fordel for større industriprosjekter som tømmerdrift og palmeoljeplantasjer. Det viser en internasjonal studie som nylig er publisert på vitenskapsnettstedet Plus One. Studien viser at skogsamfunn flest vil la skogen stå for å kunne ha tilgang på blant annet medisinsplanter, mat og rent drikkevann, skriver Mongabay.com.

Forskerne håper disse funnene kan være et nyttig innspill i myndighetenes arbeid med reguleringsplaner for større plantasje- og gruveprosjekter, ettersom et mindretall er mer positivt innstilt til en industriell bruk av skogen. Tolv prosent av regnskogen på Borneo har blitt ødelagt mellom 2000 og 2010, og konflikter knyttet til landeierskap er hyppige i hele skogsektoren i Indonesia og Malaysia.

Foto: Stian Bergeland/Regnskogfondet

Protesterte i én uke

1200 urfolk fra Brasil samlet seg i hovedstaden Brasilia den første uka i oktober for å vise sin misnøye med de folkevalgte. I en uke bodde de i telt foran kongressen, og de møtte blant annet Senatets menneskerettighetskomité. Urfolks rettigheter og regnskogen er under enormt press fra jordbruksinteresser i Brasil, og flere lovforslag truer urfolkterritorier og rettigheter nedfelt i Grunnloven. Ett eksempel er et lovforslag som vil åpne urfolkterritorier for kommersielt landbruk og kraftutvinning. Dette vil i verste fall bety slutten for mange urfolk og vil ødelegge enorme mengder regnskog. Presidenten ville ikke møte urfolkene mens de var i Brasilia.

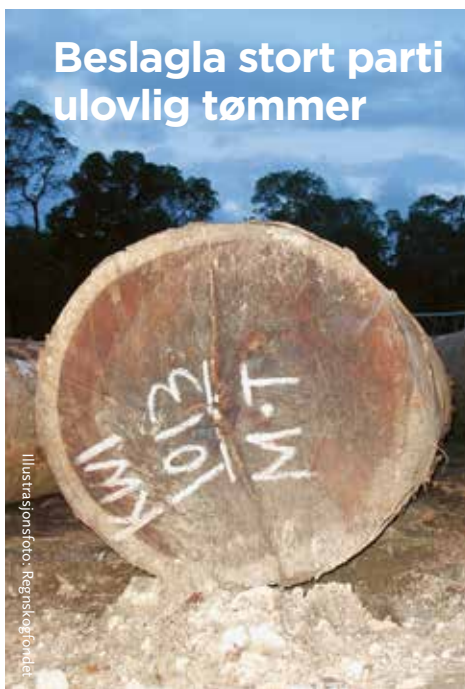
Regnskog er nyttig selv etter hogst

Lenge har det vært en oppfatning om at regnskog som utsettes for omfattende tømmerdrift har liten eller ingen verdi etter at motorsagene stilner. Ny forskning har imidlertid påvist et stort arts mangfold selv i skoger hvor tømmerhogst har vært utbredt. Studien er spesielt viktig ettersom hogstaktivitet i tropiske skoger gjerne etterfølges av at skogen blir helt ryddet for jordbruksformål, skriver Science Daily.

– Vi ble overrasket over hvor robuste en del arter er, selv i områder som knapt ser ut som regnskog lenger, sier Matthew Struebig, en av forskerne ved University of Kent som står bak studien.

Forskerne peker på at gjenplantning av skog har fått økt oppmerksomhet i mange tropiske land og at flere arter kan bringes tilbake til sitt opprinnelige antall ved hjelp av målrettede virkemidler.

Beslagla stort parti ulovlig tømmer

Illustrasjonsfoto: Regnskogfondet

Nylig beslagla Interpol ulovlig tømmer verdt 288 millioner kroner etter en operasjon i Venezuela og Costa Rica. Tømmermengden tilsvarer 20 000 lastebillass, skriver Bistandsaktuelt. Det drøyt to år gamle internasjonale politisamarbeidet som har gjort operasjoner som dette mulig, er støttet av norske myndigheter med 5,5 millioner kroner i året. FN og Interpol anslår at ulovlig tømmerhogst står for så mye som 40 prosent av den årlige avskogingen i regnskogsområder. Det omsettes ulovlig hugget tømmer for 30 milliarder kroner årlig. Interpol sier til Bistandsaktuelt at storbeslag av denne typen bare er begynnelsen på arbeidet med å bistå medlemslandene i kampen mot ulovlig hogst og skogkriminalitet.

VI ANBEFALER!

BOK

Davi Kopenawa og Bruce Albert
The Falling Sky – Words of a Yanomami Shaman

The Falling Sky er en unik første-håndsskildring av den dramatiske livshistorien til Davi Kopenawa Yanomami, sjamanen og talspersonen til yanomami-indianerne. Vi får et uforglemmelig bilde av kulturen, tradisjonen og historien til et folk som de siste 30 årene har stått i fare for å miste sin eksistens.

Da Davi vokste opp, dypt inne i regnskogen, visste han ikke at det fantes en annen verden der ute – vår moderniserte verden. I denne boka forteller han om sine erfaringer som sjaman, og om sine første møter med utenforstående: Arbeidere med maskiner som kom for å bygge motorvei gjennom landet deres, misjonærer som tvang dem til å glemme språk og kultur, om kvegranchere og gull-graverinvasjoner. Og han beskriver den påfølgende kulturelle og religiøse undertrykkelsen, miljøødeleggelsene og massedødsfallene som fulgte av epidemier og vold.

For å motvirke alle disse truslene, har Davi de siste 30 årene kjempet en utrettelig kamp for sitt folk. The Falling Sky følger ham fra landsbyen Demini nord i brasiliansk Amazonas, til brasilianske storbyer og til europeiske og amerikanske hovedsteder. Disse reisene utgjør en sjamanistisk kritikk av det vestlige industrisamfunnet, i sterk kontrast med Yanomamiernes kulturelle verdier.

Anbefalt av Anne Leifsdatter Grønlund,
Brasil-koordinator i Regnskogfondet.

REISE-
BREVET

Joggeskogen

HVEM: Kevin Sasia, programkoordinator i Afrika-avdelingen.

HVOR: Penzele-landsbyen, Equateur-provinsen, Kongo.

HVORFOR: Prosjektbesøk

Foto: Kevin Sasia/Regnskogfondet

Klokka er 05 om morgenen, i det jeg våkner opp og bestemmer meg for å ta en joggetur sammen med konsulenten fra Kinshasa som reiser sammen med oss. Vi knytter lissene på de fancy løpeskoene våre, varmer opp litt, drikker litt vann – går gjennom alle de små ritualene som vi vestlige joggere tenker er nødvendige for å klare å fullføre en 15-kilometer. Løpeforholdene er fantastiske: Det er varmt men langt fra uutholdelig. Gigantiske trær beskytter oss fra solen og jeg hører raslingen fra de ti millioner mål med regnskog som omringer oss.

Så legger jeg merke til den gjentatte, myke lyden av sandaler som treffer bakken bak meg. Jeg snur hodet og ser en kar i midten av tredveårene som smiler mot meg. Jeg aner ikke hvor lenge han har løpt sammen med oss. «Kult!», tenker jeg. «Jeg ante ikke at løpeturer tidlig om morgenen var populært midt i ute regnskogen!». Med jevne mellomrom passerer vi isolerte hus hvor folk står og hilser, heier, eller ser med forundring på oss. Langs hele veien slenger folk fra seg macheten eller sykkelens sin i veikanten og slår spontant følge med oss. Jeg løper helt foran, men kan høre at mengden av løpere bak meg vokser sakte men sikkert. Når vi endelig bestemmer oss for at det er på tide å gjøre vendereis og

løpe tilbake til Penzele ser jeg plutselig at vi har blitt et følge på minst 30 mennesker.

Nå er det min tur til å bli forundret. Alle går med jeans og sandaler. Ingen av dem har planlagt å løpe en 15-kilometer. Mitt lille ritual med å gjøre meg klar til løpeturen føles plutselig ganske dumt. På veien tilbake løper en ung kar bort til meg og spør: «Gjør det noe om vi synger?». «Selvfølgelig ikke!», svarer jeg. Det jeg egentlig tenker er: «Dette er jo noe av det kuleste jeg har vært med på!». Hele flokken begynner å synge unisont «oyo, mosala té! Oyo, ezali wa mbendeko!», med en melodi og rytme som er umulig for meg å skildre her. Det de synger kan oversettes som: «Dette er ikke arbeid! Dette er døden, min venn!». Sangen ble sunget av unge rekrutter på øvelse under den andre krigen i Kongo, også kjent som Afrikas (første) verdenskrig, som herjet landet på slutten av 90-tallet og begynnelsen av 2000-tallet.

Equateur-provinsen er nå ganske fredelig, og mine løpekamerater har tillagt sangen et mer lystig preg. Nå vet jeg at det å dra på løpetur er mye mer gøy, og mindre slitsomt, sammen i en gjeng – i stedet for alene, med ørepluggene fra iPhonen i ørene.

Hilsen Kevin

Livsviktig eiendomsrett

LEDER Dag Hareide
Daglig leder i Regnskogfondet

P

På slutten av 1980-tallet trengte 4000 utenlandske gullgravere inn i Norge og drepte mange nordmenn. De forgiftet elvene med kvikksølv og spredte et biologisk virus som tok livet av tusenvis.

Var det dette indianerlederen Davi Yanomami burde sagt da han besøkte Norge i september? Ville vi da forstått hva som skjedde med hans folk? Han vokste opp uten å vite noe om «de hvite». Han kjente bare til yanomami-folket. Deres område strakte seg lenger enn han kunne tenke seg å vandre. Der hadde de levd i århundrer. Så kom gullgraverne og et folkemord var i gang. Davi mistet sine foreldre og store deler av sin familie før yanomamiene i 1992 fikk anerkjent eiendomsretten til sitt territorium. Nå frykter han at angrepene skal gjenta seg. Det er et tungt alvor over ham. Han sier at om han hadde visst hva som skulle skje, ville han ønske at han ikke var blitt født.

Indianere ble utryddet

Jeg husker en debatt fra 1970-tallet. En person fortalte med stort alvor om Holocaust, og sa det ikke fantes tilsvarende forferdelige begivenheter i verdenshistorien. Da svarte statsminister Trygve Bratteli ganske stille: Jeg tror du glemmer indianerutryddelsene i Amerika. Det går ikke an å sammenligne slike grusomheter, men jeg tror som Bratteli at vi lett glemmer indianerutryddelsene i

Amerika. Dessverre er det ikke bare fortid. Det er en sannsynlig framtid. Vi kan tenke på de ca. 70 indianergruppene i Amazonas som bevisst har isolert seg fra resten av verden. De er kloke av skade. De vet at kontakt betyr vold, smitte og massedød.

Davi ble født 10 år etter at Menneskerettighetserklæringen ble vedtatt. Den sier bl.a.: «Enhver har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet.» og «Enhver har rett til å eie eiendom, alene eller sammen med andre. Ingen må vilkårlig fratas sin eiendom.»

For indianerne i Amazonas er det en klar sammenheng mellom eiendomsrett og retten til liv, helse, frihet og personlig sikkerhet. Når illegale tømmerhoggere eller gullgravere, eller legale myndigheter truer med å invadere et indianerterritorium, truer de ikke bare deres kollektive eiendoms- og bruksrett, men også deres individuelle rettigheter.

Dramatisk utvikling i Amazonas

Davi kom til Norge for å gi vitnesbyrd til en rapport fra Regnskogfondet om utviklingen for menneskerettigheter i Amazonas. Kort sagt: I to tiår har det vært framgang for de fleste i Latin-Amerika, også for urfolk. Men nå går det gale veien både for urfolks rettigheter og for regnskogen. Dette kan du lese mer om på side 6-9.

Amazonas-landene er sammen med Papua Ny-Guinea likevel bedre på urfolksrettigheter enn andre land vi arbeider i. Men vi ser framgang: I Indonesia har Grunnlovsdomstolen bestemt at tradisjonelle skogfolk skal få bruksrett til sine landområder. Våre partnere jobber nå intenst med å avmerke områdene og få gjort dette om til en nasjonal lov. Også i Kongo arbeider våre partnere for å få en urfolkslov og med deltagende kartlegging av sine tradisjonelle områder.

I Norge vil den nye regjeringen sette menneskerettigheter høyere for vår utenrikspolitikk. Bra! Jeg håper at det finnes kunnskap i vår nye regjering om at urfolk i århundrer har utviklet sine former for kollektiv/privat bruks- og eiendomsrett som er annerledes enn vår, og som er en beskyttelse for deres individuelle rettigheter.

For indianerne i Amazonas er det en klar sammenheng mellom eiendomsrett og retten til liv, helse, frihet og personlig sikkerhet.

Klok av skade

PÅ STORTINGET: Davi på vei inn i Stortinget til politiske samtaler med flere representanter.

Norske 14-åringar har oppgaver som handler om lekser og sommerjobb. Davi Kopenawa Yanomami fikk i oppgave å redde folket sitt. Nå er han mer urolig enn på lenge. **TEKST OG FOTO: GAUTE JOHANSSON GAARDER**

○ slo, torsdag 26. september. Femte etasje i Miljøhuset summer av liv. Regnskogfondet skal legge fram sin rykende ferske rapport om menneskerettighetsbrudd i Amazonas. På første rad sitter en mann ikledd en tykk jakke og en fjærpryd på hodet. Sistnevnte for anledningens del. Han er ingen ruvende skikkelse og framtoningen er stillferdig. Men Davi Kopenawa Yanomami, den internasjonale talspersonen til yanomami-indianerne i Brasil gjennom en årrekke, har ikke noe behov for å gjøre mer ut av seg enn han må.

Han gir uttrykk for at det er hyggelig å besøke sine venner i Regnskogfondet, men egentlig vil han ikke være her i det hele tatt. Han vil nødig forlate landsbyen, familien og folket sitt. Men han har ikke noe valg. Siden han var «14-15 år», som han selv sier, har Davi hatt én oppgave: Å fortelle verden om hva som skjedde med folket hans for 30 år siden. Slik at det ikke skal skje igjen.

Davi entrer podiet til stor applaus. Han smiler og venter. Applausen dør ut, og Davi vet at øyeblikket nå er inne. Det er på tide å gjenta det han har gjort gjennom store deler av livet sitt; i Europa, i USA og to ganger i FNs hovedkvarter. Davi trekker pusten og begynner å snakke:

– Jeg er her i dag for å kjempe for mitt folk, og for alle de som døde på 80-tallet.

Gullgraverne kom som maur

Brasiliansk Amazonas, 1970-tallet. Davi har vokst opp i regnskogen helt nord i Brasil, men han vet ikke at det finnes en nasjonalstat som gjør hevd på yanomamiernes område. Han tror at hans folk er det eneste som finnes i verden. Ikke så underlig, ettersom Davi aldri har møtt andre folkeslag – noe han lever helt fint med. Livet er godt i skogen hvor han lekte som barn og som han har lært å kjenne som sin egen bukselomme.

Problemene begynner i 1973 da Brasils myndigheter bestemmer seg for å bygge veier gjennom yanomamiernes område. Først kommer noen av dem. Så noen flere. Til slutt har om lag 40 000 gullgraver invadert Davis hjemtrakter. Katastrofen er et faktum.

– De kom som maur. Elver ble forurenset

og dyr forsvant. Svært mange av folket mitt døde fordi de ikke tålte sykdommene til de hvite, sier Davi i dag.

Selv mistet han begge foreldrene sine og store deler av familien. Men Davi overlevde. Det var da han fikk det han omtaler som kallet sitt. Ved hjelp av naturens kraft skulle han fortelle denne grufulle historien videre. Det måtte aldri få gjenta seg.

Yanomamiene fikk anerkjent sitt eget territorium i 1992 og gullgraverne ble kastet ut. Kampen var tilsynelatende kronet med en dyrekjøpt seier.

Skremt av utviklingen

Drøyt 20 år senere er Davi i Oslo for å advare mot dypt urovekkende tendenser i Brasil. Etter en årrekke hvor indianere har fått anerkjent sine egne territorier og hvor rettighetsutviklingen har vært positiv, er Davi svært bekymret over at trenden er i ferd med å snu.

– Det skjedde mye bra for 20 år siden, men nå er det i ferd med å bli verre igjen. Vi har en ny generasjon politikere som er i ferd med å repetere tidligere feil. De ønsker å fjerne lovverket som beskytter skogen og svekke rettighetene til de som beskytter skogen: Altså oss, sier Davi.

Regnskogfondets rapport *Menneskerettigheter og ressurskonflikter i Amazonas* underbygger Davis påstand. Brasil har de siste årene sett systematiske angrep på urfolks rettigheter og lovgivningen som sikrer beskyttede områder. Angrepene kommer i hovedsak på tre måter:

For det første er det foreslått en rekke lovendringer som vil svekke urfolks grunnleggende territorielle rettigheter og åpne for gruvedrift i urfolksterritorier.

For det andre satses det kraftig på store infrastruktur- og energiprosjekter, mineralutvinning og industriell landbruk. Dette fører til økte ressurskonflikter og rammer retten til rent vann, mat og andre grunnleggende behov.

For det tredje er det en økning i vold, trusler og rettsforfølgelse av urfolk og miljøaktivister.

Det er det samlede presset og graden av koordinering som skremmer brasilianske menneskerettighets- og urfolkorganisasjoner mest. En analyse fra den brasilianske sivilsamfunnsorganisasjonen Instituto Socioambiental (ISA) viser at det er fremmet 83 lovforslag som truer urfolksterritorier og verneområder.

Videre har myndighetene de siste 20 årene mottatt 4500 konsesjonssøknader om å lete etter gull på steder som overlapper med indianerterritorier. I yanomamiterritoriet dekker

Davi møtte stortingspresident Dag Terje Andersen...

...og «sin venn» kong Harald, som i april besøkte Davis landsby, Demini.

Foto: Det kongelige hoff

YANOMAMI-INDIANERNE

- Utgjør om lag 20 000 i Brasil, og anslagsvis like mange i Venezuela.
- Er den største folkegruppen i Amazonas som i stor grad fortsatt lever tradisjonelt i regnskogen, der de jakter, fisker, henter medisiner og materialer.
- Regnskogfondet har siden 1991 støttet yanomamiernes arbeid for å sikre territoriet, få utdanning og helse tilpasset livet i regnskogen og styrke deres egen organisasjon, Hutukara.

Les mer på www.regnskog.no

konsesjonssøknadene 55 prosent av arealet.

Dette dramatisk forverrede politiske klimaet blir gjerne forklart ved nettopp det at Brasil har opprettet en rekke indianerterritorier, samt at avskogingen i Amazonas er redusert med 80 prosent fra 2004 til 2012 som følge av god lovgivning og målrettet statlig innsats. Nå kommer motreaksjonen fra jordeiere, utbyggere og andre sterke økonomiske aktører.

Flere drepes i jordkonflikter

Brasil er imidlertid ikke noe unntak. FN og Amnesty International er bekymret over en bølge av angrep på rettighetsforkjempere over hele verden, og situasjonen skal være spesielt ille på det amerikanske kontinentet. En Global Witness-studie fra 2012 viser at antallet drap knyttet til jordkonflikter er økende på global basis, og at Amazonas-landene toppe statistikken. Av 711 rapporterte drap i perioden 2002–2011 var det 365 drap knyttet til jordkonflikter i Brasil, 123 i Peru og 70 i Colombia.

– Vår rapport viser med all tydelighet at utviklingen er i ferd med å ta en alvorlig negativ retning i Amazonas, sier Dag Hareide, daglig leder i Regnskogfondet.

Amnesty International har gitt ut egne menneskerettighetsrapporter om det amerikanske kontinentet, og generalsekretær John Peder Egenæs deler Hareides syn:

– Noe av det farligste du gjør er å være en menneskerettighetsforkjemper som tar for deg landspørsmål. Hundrevis av disse er blitt drept, sier Egenæs.

Davi Kopenawa Yanomami vet mer om dette enn de fleste. Han forteller om et konkret tilfelle hvor gullgravere gikk inn i en yanomamilandsby og drepte 16 mennesker. Han vet at kampen er farlig. Men han er ikke redd.

– Fiendene er mange og de allierte er få, men jeg må fortsette kampen. Naturen har valgt en vei for meg. Jeg skal beskytte rettighetene våre, beskytte folket mitt og beskytte skogen. Hadde det ikke fantes gullgravere og andre trusler ville jeg ikke vært her i dag. Da ville jeg vært i mitt land. Nå må jeg dra ut for å samle støtte, sier Davi.

Slik han har gjort helt siden den grufulle dagen for mange år siden da gullgraverne kom og yanomamiernes verden falt i grus.

► LES MER

Rapporten *Menneskerettigheter og ressurskonflikter i Amazonas* er laget på bakgrunn av bekymringsmeldinger om økende press på menneskerettighetene til urfolk i Amazonas-regionen. Du kan lese hele rapporten på www.regnskog.no

BUDBRINGER: Davis fremste oppgave er å få oppmerksomhet om yanomamienes situasjon. Her blir han intervjet av TV2 i etterkant av besøket på Slottet.

Landtyveri ryster Papua Ny-Guinea

Tømmerselskaper søker palmeoljekonsesjoner for å hugge Papua Ny-Guineas regnskog. Plantasjene etablerer de aldri. Skandalen er kalt «et av verdens største landtyverier».

TEKST: GAUTE JOHANSSON GAARDER

DETTE JURIDISKE KRUMSPRINGET

påvises i en studie som er utarbeidet av forskerne Paul Nelson og Jennifer Gabriel ved James Cook University i Australia. De har analysert 36 palmeoljekonsesjoner i Papua Ny-Guinea på bakgrunn av konsesjonsområdets egnethet for plantaser, selskapenes kapasitet til å utvikle konsesjonen og eksisterende konflikter om landrettigheter i området.

Konklusjonen er klar: Det er sannsynlig at palmeoljeplantasjer vil bli etablert på kun fem av 36 konsesjoner, eller 181 700 hektar skog mot konsesjonsområdets samlede areal på 950 000 hektar.

– De fleste utviklere i Papua Ny-Guinea hogger skog uten intensjoner om å plante oljepalmer. De benytter seg av landbruksmessige leiekontrakter for å omgå restriksjoner innen tømmerdrift, sier Paul Nelson til Mongabay.com.

Kaller lisensene landtyveri

På Papua Ny-Guinea er tradisjonell eiendomsrett den mest utbredte landeiendomsformen. Men landområder kan leies gjennom Special Agricultural and Business Leases (SABL) – en maksimalt 99-årig lisens som gis med tanke på å utvikle jordbruksområder. Med en SABL-lisens i lomma kan selskapene rydde skog for å anlegge palmeoljeplantasjer eller annen jordbruksvirksomhet, og deretter

dem ble stanset. Studien anslår at 12 prosent av Papua Ny-Guineas samlede areal er omfattet av lisensene.

Det får de to forskerne til å konkludere med at det nå foregår et landtyveri av stor skala.

Varsler lovendring

Denne konklusjonen er helt i tråd med hva sivilsamfunnsorganisasjoner har hevdet i flere år, og i juni 2011 hadde protestene mot SABL-lisensene blitt så omfattende at regjeringen nedsatte en granskningskomité. Komiteens rapport ble forsinket med over ett år, men i september ble den endelig frigitt. Den viser at i kun fire av 42 undersøkte lisenser utvikles det prosjekter i samsvar med tillatelsene, altså jordbruksutvikling med samtykke fra omkringliggende lokalsamfunn.

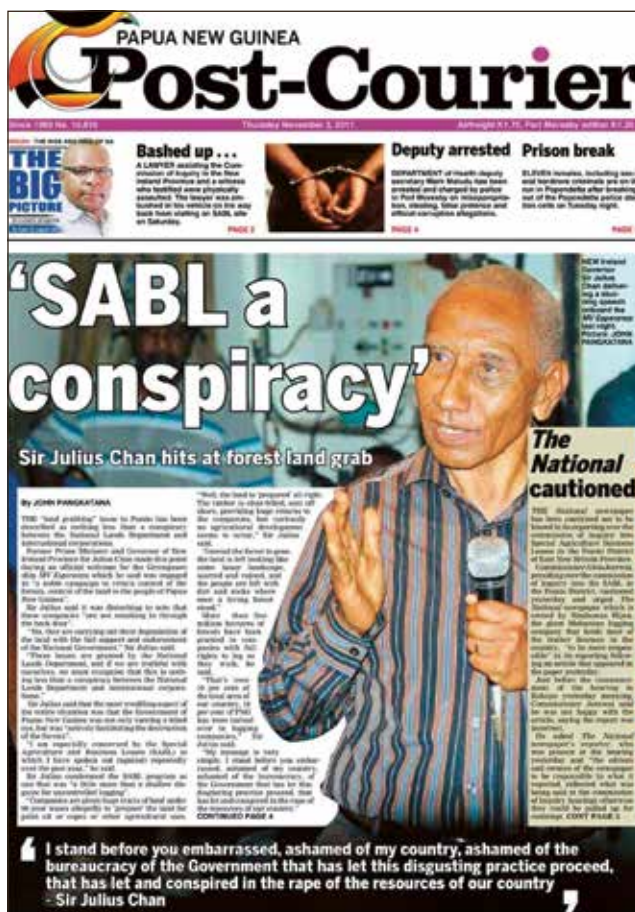
Den papuanske avisen Post Courier mener rapporten avslører «en sjokkerende praksis av vanstyre og korrupsjon», og statsminister Peter O'Neills dom er også nådeløs:

– Den eneste konklusjonen jeg kan trekke er at regelverket omkring disse lisensene har sviktet fullstendig, sier O'Neill til Post Courier.

Granskningskomiteen har anbefalt en rekke tiltak som skal sikre at lisensene blir forvaltet etter formålet i framtida. Statsministeren mener dette ikke er tilstrekkelig.

– Her må det derimot gjøres noe drastisk. Vi vil ikke lenger se på at utenlandske selskaper lurer våre landeiere, hogger ned skogen vår og tar fortjenesten ut av landet.

Myndighetene varsler nå lovendringer som skal sikre landeierens interesser og en bærekraftig bruk av landområder.

OMSTRIDT: Landbrukslisensene har vakt harme i flere år, som denne forsiden av den papuanske avisen Post Courier fra mars 2011 viser.

lovlig selge tømmer de ellers ikke ville hatt lov til å hogge. Deretter pakker de fleste altså sammen og lokalsamfunnene ser aldri noe til jordbruksområdene.

Studien viser at problemet er omfattende. Antallet lisenser økte kraftig i omfang mellom 2003 og fram til 2011, da store protester gjorde at utstedelsen av

«Det er fremdeles vanskelig å oppmuntre kvinner til å stille som kandidat til en lederposisjon i lokalsamfunnet.»

Ber kvinner protestere

Kvinner lider i det stille når skogen og naturressursene omkring dem forsvinner. Wahidah Rustam vil at de skal begynne å ta til motmæle.

– Hva kjemper du for?

– Jeg vil at kvinnebevegelsen i Indonesia, og da særlig på grasrota, skal utvikle seg og få større innflytelse. Jeg håper det kan gi oss kvinnelige ledere som er i stand til å gjøre noe med den urettferdigheten de møter i ulike situasjoner sett fra et feministisk ståsted. Så håper jeg de kan bli i stand til å heve stemmen overfor myndighetene og opinionen på et regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

– Hva fikk deg til å engasjere deg?

– Jeg ble nok mest inspirert etter å ha jobbet sammen med kvinner i landsbyer i Sør-Sulawesi, hvor det var en stor grad av konflikt om naturressursene i området. Kvinner som bor i denne typen konfliktfylte områder blir ofte urettferdig behandlet på grunn av forutinntatte, kjønnsbaserte holdninger som øker byrden på kvinnene. Ettersom kvinner ses på som ansvarlige for matlaging, må de for eksempel gå langt for å finne vann og mat dersom tilgangen på dette i den nærliggende skogen er redusert. Denne urettferdigheten marginaliserer kvinner og har motivert meg til å kjempe for kvinners rettigheter.

– Hva er du mest stolt av?

– Jeg er stolt av det jeg gjør uansett hvor små resultater vi oppnår, og det gjelder også i de tilfellene hvor jeg mislykkes. Jeg føler stolthet når jeg ser at landsbykvinner med liten utdanning, som husmødre, bønder, fiskere og arbeidsinnvandrere, kan

ytre meningene sine. Disse kvinnene tar ufortrødent opp problemer som knytter seg til urettferdighet de selv har opplevd. De tør å kjempe for sine rettigheter overfor både beslutningstakere og i mer nærliggende arenaer, som familien, nabolaget og arbeidsplassen. Samtidig er jeg stolt av å ha sluttet meg til en feministisk organisasjon som har en drøm om å kjempe for kjønnsrettigheter og likestilling på en rekke områder.

– Hva er den største utfordringen?

– Patriarkatet står fremdeles sterkt i kulturen vår. Det er fremdeles vanskelig å oppmuntre kvinner til å ta steget og stille som kandidat til en lederposisjon i lokalsamfunnet. I tillegg blir kvinner ytterligere marginalisert av aktører i globaløkonomien som påvirker den nasjonale miljø- og naturressurspolitikken.

– Hva er dine drømmer for framtida?

– Min største drøm er at kvinner på alle nivåer i samfunnet støtter og styrker hverandre for å protestere mot og bekjempe urettferdighet. Videre at kvinnebevegelsen skal vokse seg sterkere så lenge kvinner marginaliseres på lokale plan. Jeg drømmer om at forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn ikke lenger skal eksistere i Indonesia, og at regjeringens politikk er mer i tråd med kvinners interesser.

WAHIDAH RUSTAM

Sak: Styrking av menneskerettigheter og kvinners rettigheter

Organisasjon: Solidaritas Perempuan (Kvinnelig solidaritet for menneskerettigheter)

Hvor: Hovedkvarter i Jakarta, lokalkontorer i hele Indonesia.

Bakgrunn: Er en av lederskikkelsene i Solidaritas Perempuan, som ble etablert i 1990 for å fremme kvinners rettigheter på grasrotnivå.

AV NENI INDRIATI

Kongo utreder urfolkslov

Snart kan Kongos myndigheter anerkjenne landets urfolk. Det kan få stor betydning, forklarer programkoordinator Kevin Sasia i Regnskogfondet.

TEKST: GAUTE JOHANSSON GAARDER

– Hva er situasjonen for Kongos urfolk?

– Situasjonen for urfolk er svært sammensatt, men noen av dem har klart å leve et tilnærmet tradisjonelt liv. En stor majoritet har imidlertid blitt tvunget til å flytte fra skogen sin, og lever nå ofte langs veiene. Pygmeer jobber gjerne for bantuer (majoritetsbefolkningen i Kongo, red. anm.), men får enten ingen betaling, eller betaling i form av alkohol eller klær. De har liten tilgang til offentlige tjenester, og utdanningsmulighetene er svært få.

– Hvordan kan den foreslåtte urfolksloven gi urfolkene et bedre liv?

– Det er vanskelig å si hvilken effekt den vil få i lokalsamfunnene. Det avhenger av en rekke faktorer, som hvor høyt i bevisstheten den vil være hos offentlige tjenestemenn og i lokalsamfunnene. Men en urfolkslov vil anerkjenne at det finnes lokalsamfunn bestående av urfolk i Kongo. Det er ikke tilfellet i dag, og dette åpner døra for å få anerkjent en hel rekke rettigheter, og da spesielt kollektive rettigheter.

– Så urfolksloven vil altså fungere som et springbrett?

– Ja, den er for eksempel viktig for lokalsamfunnenes rett til et fritt og informert forhåndssamtykke i alle saker som gjelder landområdene deres. Dette kan man ikke overse når en urfolkslov er vedtatt.

– Hvem har laget utkastet til denne loven?

– Det har i hovedsak vært to parter; på den ene siden vår partner DGPA, og på den andre siden en gruppe på 30 til 40 parlamentarikere. DGPA har organisert arbeidet og også vært med på å skrive lovutkastet. Det har vært en åpen prosess hvor en rekke miljøvernorganisasjoner som jobber med urfolksproblematikk har kunnet gi innspill.

– Mange land har vedtatt gode urfolkslover, men de fine ordene følges ikke alltid i handling. Frykter du at dette kan skje i Kongo?

– Det vil være naivt å tro at alle paragrafer i en urfolkslov vil få umiddelbar effekt ute

i felten i et land hvor det er vanlig praksis å bryte lover. Men man prøver å lære av nabolandet, Kongo-Brazzaville. Der ble en urfolkslov vedtatt for to år siden, men lite er foreløpig gjort på lokalsamfunnsnivå. Denne høsten vil lovmakerne i Kongo-Brazzaville møte sivilsamfunnet og parlamentarikere i Kongo for å dele erfaringer. Møtet vil handle om hvilke grep man tar etter at loven er vedtatt, som blant annet opplæring av statsadministrasjonen.

– Når kan loven bli vedtatt i Kongo?

– Den vil bli presentert for parlamentet i desember i år, eller i månedsskiftet april/mai neste år. Så får vi se hvor veien går videre derfra. Mye handler om å mobilisere parlamentarikere og opinionen, og DGPA har derfor flere kommunikasjonsplaner for å få gjort loven kjent.

Foto: Regnskogfondet

GÅR MOT NY LOV: En urfolkslov kan åpne døra for at Kongos urfolk får anerkjent flere rettigheter, men det er skjær i sjøen.

Pasjonsblomstfamilien (Passifloraceae) omfatter over 500 arter.

De har sin hovedutbredelse i tropisk Amerika, men noen finnes også i Asia, Australia og New Zealand.

En lidelseshistorie

Spanske misjonærer i Sør-Amerika mente å se Jesu lidelseshistorie i en underlig og vakker blomst, som derfor fikk navnet pasjonsblomst. Pasjonen er et annet navn på Jesu lidelseshistorie.

KRANSEN AV MANGE TYNNE, trådformete filamenter, med fiolette spisser, gjør at disse blomstene lett fanger oppmerksomheten. Spanske misjonærer som kom til Sør-Amerika på 1500-tallet la merke til de spesielle blomstene med denne kranen og tenkte på tornekrone. Etter hvert oppdaget de mange andre detaljer i blomsten som passet godt til Jesu lidelseshistorie. Dermed fikk blomsten en viktig symbolbetydning.

Kronen hviler på ti hvite blader, som symboliserer de ti trofaste apostlene. Peter og Judas, som forrådet Jesus, er ikke representert i blomstens symbolikk. De fem støvnappene nederst på søylen i midten av blomsten, med gult pollen, er de fem sårene Jesus fikk på korset. Øverst er tre nagleformete arr, som symboliserer naglene i korset. De flikete bladene og slyngtrådene symboliserer hendene og piskene til de som anklaget Jesus.

Livsviktig partnerskap

Fra naturens side er blomstens oppbygning en sinnrik utforming for å sikre effektiv krysspollinering. Dette er viktig for alle blomsterplanter fordi det gir en større arvelig variasjon i bestanden og sikrer overlevelse på lang sikt. Selve blomsten, med kranen av fargerike filamenter, er som en stor blink. Den veileder partnere inn mot midten, der de viktige blomsterdelene i formeringen er plassert. Blant de viktigste pollinatorer er store bier, som flyr fra blomst til blomst for å samle mat i form av nektar og pollen. Samtidig overfører de pollen til mange blomster. Noen pasjonsblomster er tilpasset små fugler, kolibrier, som har et nært partnerskap med plantene og sørger for effektiv pollinering. Andre er tilpasset pollinering ved hjelp av flaggermus.

Gift og jukseegg

Pasjonsblomstfamilien er slyngplanter, som klatrer på trestammer og finner en plass i sollyset. I likhet med mange andre planter i tropeskogene er de epifytter; de vokser på trestammer uten å snylte direkte på trærne. Dermed kan de komme opp i høyden og utnytte solenergien mer effektivt i sin fotosyntese. Dermed vokser og utvikler de seg raskt, i intens konkurranse med andre.

Pasjonsblomstplantene produserer en gift som beskytter dem mot å bli spist. Men det finnes noen sommerfugllarver som tåler giften og spiser av bladene. Er det mange larver, kan de snauspise en plante. Noen av plantene har utviklet små, gule utvekster, som minner mye om sommerfuglegg. Ved hjelp av «jukseeggene» kan de få en eggleggende sommerfuglhunn til å velge en annen plante.

Et kappløp for livet

Gjennom millioner av år har sommerfuglene og pasjonsblomstplantene utviklet seg mot hverandre, med en rekke underlige finesser fra begge sider. Noen planter har utviklet «nektarbrønner» på bladene, med sukkerholdig væske som tiltrekker maur. Maurene hjelper planten ved å rense bort små sommerfugllarver. Det er et kappløp for livet der ingen vinner, men der partene må utvikle stadig nye trekk og mottrekk for å holde stillingen i livets tredemølle.

ARILD HAGEN

Gjennom flere tiår har forskningsjournalist og naturfotograf Arild Hagen samlet bilder og historier om livets myldrende og skjøre mangfold i regnskogen. Hagen har lang fartstid fra NRK og står bak flere populære programmer og TV-produksjoner.

Kampen for å redde regnskogen engasjerer mennesker i hele Norge. Vi har mange støttespillere som på ulike måter redder regnskogen sammen med oss. Her presenterer vi et lite knippe av våre regnskogvenner.

Tusen takk for støtten!

Takk, Astrid

Regnskogfondet ønsker å takke for gavene vi fikk i forbindelse med Astrid Hauklunds (26) bortgang 26. september 2013. Astrid var ei svært engasjert jente som var fast bestemt på at det var langt viktigere med en gave til Regnskogfondet enn blomster til hjemmet. Hennes engasjement førte til hele 24 150 kroner som vil gå til regnskogbevaring og sikring av urfolks rettigheter.

Del historien din med oss

Har du eller din forening/bedrift samlet inn penger til Regnskogfondet? Eller har du planer om å samle inn penger til oss? Fortell oss gjerne om det! Send en e-post til regnskog@regnskog.no eller ring oss på telefon 23 10 95 00.

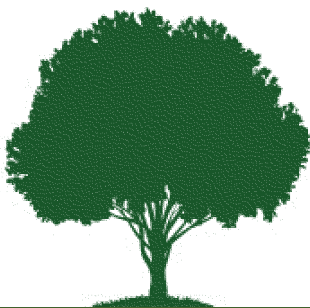

Foto: Privat

REGNSKOGVOKTER BEDRIFT

Enkeltmannsforetak med hjerte for regnskogen

– Å få være med på noe som kan komme menneskeheten til gode i tusenvis av år etter at jeg er borte, er utrolig stort, sier en engasjert Jakob Arnesen-Høines.

Arnesen-Høines bor på Finnsnes i Troms med sin kone, stesønn og en katt. Nylig startet han nettbutikken jahandel.no. Nettbutikken tilbyr produkter som forenkler hverdagen, er unike og som ellers kan være vanskelig å få tak i andre steder. For tiden er det motorvarmere til traktor og radiopeilere for katter det går mest av.

– Det er tøft å drive egen butikk, det er det liten tvil om. Derfor blir jeg motivert av å tenke på at jeg kan bidra til å gjøre en forskjell her på kloden ved å støtte en god sak, og etter oppstart fant jeg raskt ut at jeg ønsket å inngå et bedriftssamarbeid med en organisasjon som gjør nettopp det, sier Arnesen-Høines.

Fra skoletiden husker han fortsatt hvor stort inntrykk det gjorde å høre om fotballbaner av regnskog som forsvant i rasende fart, og hvordan han tenkte at «nå er det snart ikke mer regnskog igjen!»

Valget falt derfor på Regnskogfondet, da han i tillegg alltid har vært opptatt av naturen og fasinert av mangfoldet.

– Jeg tok kontakt med Regnskogfondet som ga meg en engasjert og rask tilbakemelding, og som viste slik takknemlighet at jeg ble helt rørt. Jeg bestemte meg der og da for å bli både *Regnskogvokter Bedrift* med en avtalt årlig sum, samt *Overskuddspartner* hvor jeg i tillegg gir ti prosent av overskuddet til jahandel.no, sier Arnesen-Høines.

Han uttrykker at han synes det er stort å kunne være med på noe som kan komme menneskeheten til gode i tusenvis av år etter at han selv er borte, og at han er takknemlig for å få lov til å bidra til dette.

Vil din bedrift redde regnskog hver måned?

Vi trenger flere samarbeidspartnere og du kan hjelpe oss! Har du en egen bedrift, eller kjenner du til en bedrift på ditt hjemsted som du synes burde støtte oss? Vi har flere ulike samarbeidsmåter for bedrifter, og vi skreddersyr løsninger.

Ring vår alltid blide bedriftsansvarlige Calle på tlf 46 41 83 23, eller send oss et tips eller forespørsel på epost: regnskog@regnskog.no

Gi en julegave som redder regnskog!

Besøk nettbutikken vår på regnskog.no

Besøk nettbutikken vår på regnskog.no og kjøp fine gaver til venner og kjente, samtidig som du redder regnskog! Butikken inneholder bøker, smykker, julekort, kalendere, gavebevis med mer.

RETURADRESSE
REGNSKOGFONDET
MARIBOES GATE 8, 0183 OSLO

øyeblikket

Familiealbumet fra Amazonas

Kronprins Haakon og Kronprinsesse Mette-Marit lytter mens Regnskogfondets daglige leder Dag Hareide peker og forteller om kong Haralds tur til Brasils regnskog sist vår. Kronprinsparet kunne imidlertid avsløre at dette ikke var første gang de hadde hørt om turen, som har gjort stort inntrykk på Kongen. Kronprinsparet besøkte blant andre Regnskogfondet i forbindelse med åpningen av det nye miljøhuset i Oslo.

Foto: Ruben Skarsvåg

 Regnskogfondet
RAINFOREST FOUNDATION NORWAY

REGNSKOG

Trykket på resirkulert papir | Utgiver: Regnskogfondet | Mariboes gate 8, 0183 Oslo | Telefon: 23 10 95 00 | Kontonummer: 1602 58 32500
www.regnskog.no | regnskog@regnskog.no | Redaktør: Gaute Johansson Gaarder | Design: Concorde Design | Trykk: Merkur trykk | Opplag: 9500
ISSN 1893-4196 | Regnskog utgis med økonomisk støtte fra Norad.